

ሀድይስኔ ቀነናዕኖነ

የሀድይኛ መልመኛ መጽሐፍ

መግቢያ

ይህ መጽሐፍ የተዘጋጀው የአማርኛን ፊደላት ማንበብ ለሚችሉ ግን በራሳቸው በሀድይኛ ማንበብና መጻፍ ላልለመዱት ነው።

በሀድይኛ የምንጠቀመባቸው የሳባ ፊደላት ከአማርኛ ፊደላት ተመሳሳይነት አላቸው። ነገር ግን የሀድይኛ አነባብ ከአማርኛ አነባብ በአንዳንድ መንገድ ስለሚለይ የፊደላት አጠቃቀም ልዩነት አለ።

በዚህ መጽሐፍ በየትምህርቱ የአማርኛ መምሪያና የቃል ትርጉም በመኖሩ አማርኛ የሚያውቅ ሰው በራሱ ቋንቋ ማንበብን በፍጥነት መማር ይችላል።

ሐምሌ 1987 ዓ.ም.

Hadiyyisinne Qananaa'nona

Fidel Transition Primer for Hadiyya

First Edition 1995

SIL, P.O. Box 6834, Addis Ababa, Ethiopia.

Artist: Yared Oli

በአግርኛ ግዕዝ የሆነ ፊደል በሀድደኛ እንደ ራሱ ፊደል ተነቦ እንባቡ በአጥር ድምፅ ይሆናል።

በአረ
በሬ

በ

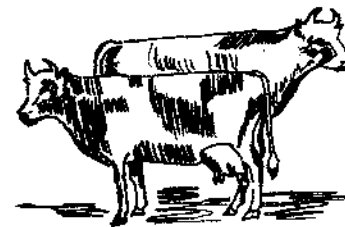
መጨፍ
ጾር

መ

ሀቀ
እንጫጉ

ሀ

ላር
ላጥፍ

ላ

ቀዌኤ	ቀ	ጠመንጃ	ጨፈ	ጫ	ጫፈ
አመ	አ	እናት	ገቴ	ገ	መንደር
ለቸ	ለ	እውቀት	ጠጳ	ጠ	ሥር
ሰሶ	ሰ	ሦስት	ፈረሾ	ፈ	ፈረሰ
ተሬ	ተ	ተራ	ነጨ	ነ	ክሊታ
ሀመሽ	ሀ	እግቦች	ሸመ	ሸ	የበሰበሰ

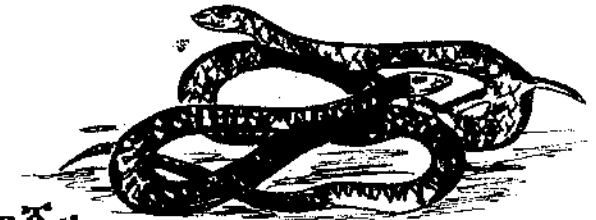
አሁን የሚከተሉትን ቃላት በማንበብ ይሞክሩ።

መነ	ደኖ	ቀመረ
መሎ	ሀረ	ደረ
ቀወ	በገ	ጀጀረ
ሰኔ	ቀሮ	ፈሮ

የሚከተሉትን ዐረፍተ ነገሮች ለማንበብ ይሞክሩ

ኩክ በአረ።
 ኩ በአር ህጤ እቶለ።
 ኩ በአር ኔጀ።
 ከ በአረ መስቀልን ዱሎን።

ኩክ ሀመሽ።
 ሀመሽ ሽፎሮኔ ሄኦ።
 ሀመሽ መነ ቀሳ ሾሀኔ።

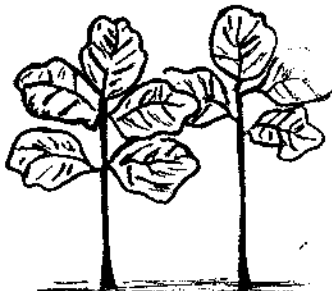
በሀድይኛ ራብፅ የሆነ ራደል ያው አንደ አማርኛ ራብፅ
 ራደል ተነቦ አንባቡ በረጅም ድምፅ ይሆናል።

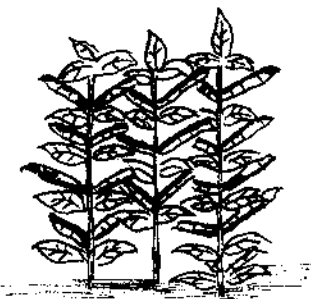
ዳጌቶ ዳ
 ዝንጅር

ማረ ማ
 ሥጋ

ሻጎ ሻ
 ጎመን

ባቄለ ባ
 ባቄላ

ዋሰ	ዋ	ቆጮ	ቃጨአ	ቃ	ቡላ
ጃረ	ጃ	ቃልቻ	ቃቶአ	ቃ	ሰንዝር
ጋዶ	ጋ	ዘመቻ	ጣረ	ጣ	ብረት
ናረ	ና	ከምር	ባረ	ባ	ብጫ
ዳጀ	ዳ	ወንዝ	ሃሬደ	ሃ	ዲም
ሳዖ	ሳ	ላም	አጌ	አ	ግባ

አሁን የሚከተሉትን ቃላት ለማንበብ ይሞክሩ

ያኮ	ማጤ	ጋቦ
ማሶ	ላቸ	ጃቦ
ጋንጀ	ፋኖአ	ሃሬ
ዋአ	ዋመ	ዋሬ

የጊክተሉትን ዐረፍተ ነገሮች ለማንበብ ይሞክሩ

አበአ ሻን ካሰከአኮ።

ሻን አፋካሬ አየአ ኢቀከሙሉ።

ኩ ዳጌች ሀቀኔ ፍራኮ።
 ዳጌች ሀቅ ላረ እቶሉ።
 ኩ ዳጌች ጌጀ።

በቆል ጎጋኮ። ኩ ሜንትቶ
 በቆሰ ሊተሙሉ።

ኩክ ዋሰ። ኩ ሜንትቶ
 ዋሰ ሰተሙሉ። ኔሴ ዋሰ
 ማርኔ እንቶሞ።

በጊክተሉት ቃላት የግዕዝንና የራብዕን ፊደላት ልዩነት ይመልከቱ።

ለሮ	ላጥች	ላሮ	የወንድ ዘር
መረ	መግል	ማረ	ፆጋ
ለቸ	እውቀት	ላቸ	ጩዝት
ገዴ	ናቅ	ጋዴ	ዝመት
ሰገረ	ደግፅ	ሰጋረ	ሰጋሮ
ሀደረ	አደራ	ሃደረ	የበታ ስጥ
አጌ	ጠግ	አጌ	ግባ
ገወ	ደንቆሮ	ጋወ	ጋፍ

መልመጃ

ትክክለኛ የሆነው ፊደል የትኛው ነው?

(መልሱን በገጽ 35 ያገኛሉ።)

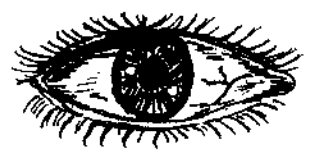
1. ለ/ላ _____ ቸ _____ ች _____ እውቀት
2. ገ/ጋ _____ ዴ _____ ናቅ _____ ዴ _____ ዝመት
3. ጠ/ጣ _____ ጤ _____ ጠቅልል _____ ጤ _____ ጠምጥም
4. ለ/ላ _____ ሮ _____ ላዎች _____ ረ _____ የወንድ ዘር
5. ሀ/ሃ _____ ናኮ _____ ጨቀየ _____ ናኮ _____ አከከ
6. መ/ማ _____ ረ _____ ሥጋ _____ ረ _____ መግል
7. ሰ/ሳ _____ የ _____ ለሸንጎ _____ የ _____ ላም
የሚባል አባባል

መንች ሳየ አመዳ መሩኩይ
 «ዱምቸ ሰየ» ዩኩ። መን ገነማ ላች
 ፍሩካሬ ለች ዮ መንች ዋራ
 ኢተንሱኩ። ቤት ምኔ አጋ ለሰጌ አዶ
 ኡወኮአሬ አጉኩ።

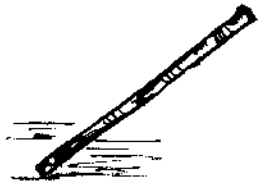
በሀድይኛ ላድስ ፊደል በአጭር አነባብ ይነበባል። ከዚህ በታች ያሉትን ምሳሌዎች ይመልከቱ።

ምኔ ቤት ም

እሴ ጻይን እ

ብሬጌ ብትር ብ

ክነ ድንጋይ ክ

ድግበ	ድ	ዝግባ	ብሌ	ብ	በጋ
ጅበ	ጅ	ኪቸ	ንገ	ን	ሥር
ግብቶ	ግ	ድኩላ	ጭገ	ጭ	የቀጨጨ

ትማ	ት	የተቆረሰ ጸበ
ሽከ	ሽ	የሣር ዓይነት

አሁን የሚከተሉትን ቃላት ለማንበብ ይሞክሩ።

ምቄ	ግቤ	ድግበ
ልኤ	ድመ	ስኔ
ምሸ	ግእነ	ልእነ

አንዳንድ ጊዜ በሀድይኛ ሳይስ ፊደል አይሰግጥ።

አምቤ	ክደን	ሀንቀ	እውነት
መንቶ	ሰው	አንገ	እጅ
ለንድቶ	ልጃገረድ	ሁርባተ	ምግብ
ሜንትቶ	ሴት	ቅልጦኦ	ዋርካ
ሎንሴ	አክብር	ብልጦኦ	አንካሴ
ዎንሼ	ሙላ		

አሁንም እነዚህን ቃላት ለማንበብ ይሞክሩ።

እንቄ	ሀኔ	ምርጎኦ
ክንቶ	እቴ	ሀጤ
ድሴ	ግንዴ	ምግረ
ስመ	ሽፈ	ፍካነ
ብልብላንትቶ		

የሚከተሉትን ዐረፍተ ነገሮች ያንብቡ።

ኩክ ምኒ። ኩ ምን ደናሞክ ኩ
ምን ጎዩኤ። ከ ምኒኔ መን ዋእ
ሰገረ መጩሴን ውጣኮ። ኩ ውጡክ
መን ዋእ ሰገረ መጩሳ ለሰኔ ቡን
አጋ ምኒ ኤሌኡኮ።

ኩ ሚንትቶ ቆሮሾእክ
ትመ ለንድቶን ኡውቶኦ።
ለንድቶም ጎድተኦ እቶኦ።

በሀድይኛ ሳልስ የሆነ ፊደል ያው እንደ አግርኛ ሳልስ ፊደል
ተነቦ እነባቡ በረጅም ድምፅ ይሆናል።

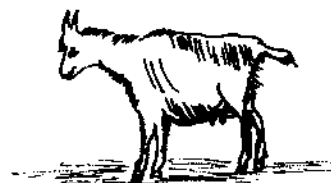
ጊረ
እሳት

ጊ

ሲን
ሰኒ

ሲ

ሂራኮ
ርጉዝ

ሂ

ዲሽ
ጉብ

ዲ

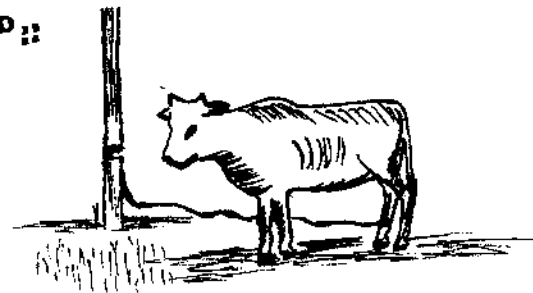
ኪሬ	ኪ	ጠንቀል	ጢጡኮ	ጢ	በቀለ
ኢመኔ	ኢ	ሰግይ	ፊተ	ፊ	አበባ
ሺሀ	ሺ	ሽባ	ሂሞ	ሂ	ግታ
ቂበተ	ቂ	ጢዛ	ቲሬ	ቲ	አስታውስ
ሊቴ	ሊ	ፍጫ	ኢቴ	ኢ	ዉደድ
ዊደ	ዊ	የሙታን መንፈስ	ሚኔ	ሚ	ግምባር

አሁንም እነዚህን ቃላት ለማንበብ ይሞክሩ።

ቢቀ	ሲረ	ቂደ
ዲመ	ሚቄ	ሲጌደ
ቂመ	ፊሴ	ጪረ
ውሪረ	ኪነ	ፈዱሴ

የሚከተሉትን ዐረፍተ ሃገሮች ያንብቡ።

ለቤን ቢረኔ ከረማኮ። ከበ ኡል ሂማኮ።
ከ ለቤነ አኖእ ከረሙክ ቤዮኔም ጠዳ
ኡራኮ። አን ጎግኔ ህጉሙይ ከ ለቤነ
ሲዱሞ። ሲዳመ ጎት እቶቤእሰ ትራ እ
ምኔ መሱሞ።

ኩ ሜንትቾ ጊረ ጊቶኦኮ።
ከ ጊረኔ ሻነ ሰቴነ ፊጠአ
ጉድሶኦኮ። ከበ ቁሬኤ ጊረኔ
ካሰሙለ። ኤ ቁሬኤኔ ፊጠእ
ሻነ ሰተሞ። ኦ ሻኒ፥ ሞሲ
ለምም ልኦሃሬ መንነ
ኡውተሞ።

በሚከተሉት ቃላት የሳድስንና የሳልስን ፊደላት ልዩነት ይመልከቱ።

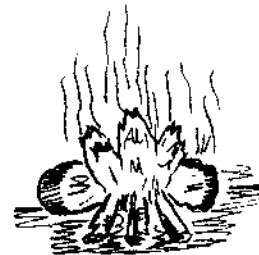
ትሩኮ	ፈታ	ቲሩኮ	አስታወስ
ሰረ	መጀመሪያ	ሲረ	ርጉዝ
እሌ	ዓይን	ኢሌ	ድረስ
ልቴ	የሰድብ ዓይነት	ሊቴ	ፍጫ
ውጠ	ዘር	ዊጠ	ስንደዶ
ምኔ	ቤት	ሚኔ	ግምባር

መልመጃ

ትክክለኛ የሆነ ፊደል የትኛው ነው?

(መልሱን በገጽ 35 ያገኛሉ።)

1. እ/ኢ _____ ሴ መድረስ _____ ሴ ዓይን
2. ው/ዊ _____ ጠ ስንደዶ _____ ጠ ዘር
3. ም/ሚ _____ ኔ ቤት _____ ኔ ግምባር
4. ስ/ሲ _____ ረ እርጉዝ _____ ረ መጀመሪያ
5. እ/ኢ _____ ቴ ወደድ _____ ቴ ብላ
6. ፍ/ሬ _____ ጤ ገመገ _____ ጤ ባዝት ቀንጥሺ

ኩ ጊር ኬቴተኔ አጾለ። ከ ጊሪንሰ ውሪር ፍሮለ። ኡል ቂዱካሬ መን ጊረ ኢብጦለ።

ከ ምዕን ሚንትቾ ከ ጊረኔ ሁርባተ ሰቴነቴ። ሁርባት ልኦሃሬ አስና፣ እስ መንቾና፣ ኮዪንቾና ኡውተሞ።

ዕ

በሀድይኛ ይህ ሬደል የተለየ ጥቅም አለው። ጥቅሙን ለመረዳት የሚከተሉትን ቃላት ይመልከቱ።

ሀዕምቾ የእንሰት ሥር

ኅንዳዕልቾ ጉራዛ

ዎዕመ መሉ

ሳዕሉኮ በፈረስ ተቀመጠ

ይህን ሬደል ላይጫዎሩ በያነሱ የተለየ ትርጉም አንደሚለጥ ይመልከቱ።

ውዕሉኮ	አለቀስ	ውሉኮ	ውልብ አለ
ክዕኑወ	እናንተ	ክኑወ	ድንጋዮች
መዕሉኮ	ለራሱ ሄደ	መሉኮ	ተጠራጠረ
ጠዕምቶኦ	ጠየቀች	ጠምቶኦ	አጥብቃ ያዘች
ሆዕሉኮ	አካበተ	ሆሉኮ	አባረረ
ሞዕሌሄ	እዩት	ሞሌሄ	ኮርግ አደርጉት

አሁን የሚከተሉትን ቃላት ያንብቡ።

ካዕላቶ	ሀዕዮዮ
ሻዕሜተ	ላዕዎ
ሰዕልቾ	አመዕኔ

አቱሬ ደናም ሻዕሜት እስተመኔ።
 ሊሬኤ እስ ሻዕሜት ኢቶኮ። ኤ
 ብከነ ሊሬኤ «ሻዕሜት የሆንሄ» ያ
 አቱሬ ጠዕሙኮ።

አቱሬም «ኤየ! ሻዕሜት እ ምኔኔ
 ዎዕማኮ» ይቶኦ። ሊሬኤም አቱር
 ምኔ መራ ሁምቡሎኔ ዎዕማኮ
 ሻዕሜት አጉኮ። አጋ ክአ «አቱሬ!
 ለዕማኔም ዋርዎ። ከ ሻዕሜት
 ጉልትቲ» ያ መሩኮ።

<ዕ> ከ <አ> የተለየ አገልግሎት አለው። ለየነታቸውን
 ለመረዳት የሚከተሉትን ምሳሌዎች ያንብቡ።

ሳዕምሰ ጆር ቤኤ። እንደ እድል መጥፎ ሃር የለም።

ሳእምሰ ጆር ቤኤ። እንደ ዝሙት መጥፎ ሃር የለም።

ለዕም ምን ኤረኔ። ሁለተኛ ቤት ጥሩ ነው።

ለእም ኢነ ኤረኔ። ግወት ለኔ ጥሩ ነው።

ሰዕሌሄ። ጋገሩ።

ሰእዕሌሄ። ዝም በሉ።

ካዕብ <ኡ>፣ ሃምላ <ኤ>፣ ላብዕ <አ> ፊደላት በሀድይኛ ረጅምና
 አጭር አነጻጻ አላቸው።

የሚከተሉትን ምሳሌዎች ይመልከቱ።

ዱኑኮ አረለለ ዱኑኮ ተራራ ሆነ

ጡሩኮ አደረ ጡሩኮ ቆረቆረ

ጌጀ ወንጊል ጌጀ ወፍራዎ

አረ ጠርነት አረ ምለጥ

ሆሬ ግር ቆረጥ ሆሬ ከልከል

ቆተ ሸራፋ ቆተ የግግ ሥጦታ

አንዳንድ ፊደላት ጠብቀውና ላልተው ሲነበቡ የተለያዩ ትርጉሞችን
 ሊለጡ ይችላሉ። ለምሳሌ

ሀለ የልቅሶ ቤት ምግብ ሀለ አህዮች

ሙገ ጸላ ሙገ ድንጋጤ

ጌኑኮ ተጻው ጌኑኮ አስማት አደረገ

ነጠላ ሠረዝ። በአንድ ዐረፍተ ነገር ውለጥ በዝርዝር የተጻፉትን ነገሮች ያዛምዳል። ለምሳሌ

1. ኤርኮሊ፣ ሱሊቲ፣ ላምቤቢ ዋረሙኮ።
2. ምዕን መኒ፣ ቀርመኒ፣ አሲ፣ ሞሊ ሁንድም ውዕሉኮ።

አራት ነጥብ። የዐረፍተ ነገር ግቆሚያ ምልክት ነው። ለምሳሌ

1. ኩ ደቀይ ሀራረ።
2. መንች ዋሩኮ።

ድርብ ሠረዝ። ከአራት ነጥብ በፊት ራሳቸውን የቻሉ ዐረፍተ ነገሮች ካሉ በድርብ ሠረዝ ይገኛሉ። ለምሳሌ

1. ዋሰ እቴ፤ ዎኦ አጌ።
2. ሎበከተ ባኦዮ፤ ሎበከተ ውዕሎዮ።

የጥያቄ ምልክት። አገልግሎቱ እንደ አራት ነጥብ ሲሆን በተለይ የሚገጠቀመው ዐረፍተ ነገሩ ጥያቄ ሲሆን ነው። ለምሳሌ

ሀኖ መቴነቴ?

ቃለ አጋኖ። ይህ ምልክት የሚያገለግለው ንግግር ጋይላ ቃል ወይም የአድናቆት ወይም የድንጋጤ መሆኑን ለመሳየት ነው። ለምሳሌ

ካ ሰእሄ ዩሞዮንሄ!

ድርብ ትምህርተ ጥቅስ። ይህ ምልክት የሚያገለግለው አንድ ለው የሌላውን ለው ንግግር እንዳለ ጠቅሶ መናገሩን ለማሳየት ነው። ለምሳሌ

ኮብር አበአነ «ዳጌር ሁርባተ ጉሉኮ» ያ ኩሩኮ።

ነጠላ ትምህርተ ጥቅስ። ይህ ምልክት

የሚያገለግለው ገጣጥሩ በፊትም የተጠቀሰ መሆኑን ለማሳየት ነው። ለምሳሌ

ጡምስ እጥ ሜንትቶን «ቤበለ ክየባይ ኢንኔ ሜረኔ ኤደማ <ንዩመ ጥሰክአኮ፤ ሞዕሌን ዋሬ> ያ አሴአኮ» ያ ኩራኮ።

መት ቆር ውሽቾ

አያዕማኖኔ መት በለኔ ውሽቾ ሜረ መቶአኮ። ሜረ መቶአሃኖኔ ሜረ ዋተም አመኔ ከቤች እሶ እቴነ ጎጎኔ ኤንሬኮ።

ጎጎኔ ኤንሬካሬም እሴ አፎእሰ ሆጋ ክአ «ውሽቾ፣ ሜዕል አለላተ ኩቶቶ፤ ክድ ሽቅሄ» ዩኮ።

ውሽቾም ደበተአ «ሜረኔ መቴም ዎሽም ቤኤ። <ሜረ ዋሮ ውሽቶ ነክተኮቴ> የክአ አለላተኮአኮ» ይቶአሬ ዎዳእ ከቤች ገንገአ ዩካሬ እስ ገግነ ጎጎ መዕልቶኦ።

ቆሮም ሌሂንስ ገትሶኮ

መት አያሞ ሆብቺ፣ ጎትቺ ሆቾን መቶኦ። መተአ ክዕለአ ጎትቾ መት ጌጅ ሳየ ሲጣ ለሰጌ ሆብቾም በአረ ሲጣ ክአ ለምም ኮሬ አላዕለንቱኡይ ሄዕሎኦ።

ኮሬ አላዕለንቱኡይም ሆብቾ ኮዕል በለኔ ጎትቾ ሳይ ቀሩኮ። ጎትቾ ሳይ ቀሩካሬ ሆብቾ ቱአቻ «እ በአረ ቀሩኮክ» ያ ዎዳእ ሳይክ መቄረ እጥ በአዕል ሼርሞኔ ከራ አላቺንስ «እ በአር ቀራኮ! አሮሮ!» ያ ድራመኩይ ምኔ ዋሩኮ።

ምኔ ዋሩክ አመኔኔ ጎትቾ «ሀይ በአር ቀሮ ቤዮ ሀኖኔ ሲደክሞ? እ ሳየ ቀሩኮክ» ያ ፍተንቶኦ። ፍተንተአ ፍተንተአ ለምም ሎመን ቤዮ መተአ ሞቾ ሁንድክም ሎመን ፊተአ ውጣዕሎኦ።

ዎዳእ ሎመንም አያሞ ገንተአ ዱምቶኦ። ኤ ዱምቶኔ ውጥቶእ ሞቾ ሁንድቾም ኦ

ሆብች እጡው ሁንደም ካለ ብክነ በድቶኦ።
ኤ ብክነ ሀንቀ ፈረድመ በድተኦ «ሀይ ሳይ
ቀሮ ቤዮ ሲንዳሞዮ! በአር ቀሮ ቤይዳ
ሲንዳሞ» ይተኦ ፈረዶኦ።

ለሳንቾኔ ገታኮ ቀመች ዋራ «ሀንቀ
ዎጩማሬ ኤሴ እሌ ቀሰከኦ ሸከሞንሄ?» ያ
«ሳይ ቀሮ ቤይዳ ሲዳሞ፤ አን በአር ቀሮ
ቤዮ ሲዳሞዮ!» ያ ፈረዶኮ።

ፈረዶ አመኔኔ ሆብች ቀመቾ አመዴጎ
ሆሉኮ። ሆሉኩይ ሆሉኩይም መት ጌጅ ባል
ዮ ቤዮ አፎኦ። አፎኦ አመኔኔ ዎዳእ ቀመች
ጠጳ ኤቅዶኔ ፍራ ባል እንቄኔ ጭሮ ተካኦ
ሀጉኮ። ሀጉከ አመኔኔ ሆብች ባሌ ጠጳመ
ሆጋ «ከ ባሌ ሀንከዴ እካቴቴ ጠጳቶከ?» ያ
ጠዕመካሬ «አን ኤ ሄመች ጉጉመ
አመዳቴቴ ጠጳመከ» ዩኮ።

ዎዳእ ሆብች ሀንቀም ሰብሳ ጠጳከ
አመኔኔ ባሌኔ ኡባ ጠኡኮ። ኤ ባል ዎሪንሰ
ከተታ ፍሬቤኤም ቀመች ኤሌኦ ጠኡኮ።
ዎዳእ ሆብች ባል ዎሪንሰ ፍራ ጌራ፥ ጌራ
መት ቢረ መራ ቀመች ሄሻ ዳጄኔ ዎኦ

አጎንም አፋኮ። አፋ ደንጎኔም አመዳ
ኡፋኮ።

አመዱከ አመኔ ቀመች መጋ «ሆባም
ሆቦ! ኤሴ ከ ቤዮኔ እተኮቴ! አፈሬኔ
እይተከኦ ኤሌሰከኦ ጌጅ ሀቅች ሉጉሞኔ
እቴሄ» ያኮ።

ዎዳእ ሆብች «ሀንቀሜ» ያ እጠመ
አፈሬኔ እያ ጌጅ ሀቅች ሉጉሞ አፍሳ ከበ
እቴነ መከጣ አፋሬነ እሆነም ዎዳእ ቀመች
ጌጅ ሀቅችኔ ፍራ ከኦ ውከካ አሰሩኮ።

አሰሩከ አመኔኔ «ቀማም ቀሞ!» ያ
ሆብች ዌሹኮ። «ዩ!» ያኮ። መሀነቴ
አሰትቶከ?» ያኮ። «አን አሰሩሞከ አት
ሀንጫጭት ቤዮኔም ሌሩከ ሌረ አጉማሬም
እሆሃንነ ከ ቢረ ሁንደም መራ ዋሩም እ
ቴሮኔቴ፥ አመድ ቤዮኔ እቶቤእሰ እይታ
ዎት ከ ቴሮኔቴ!» ያኮ።

ቱአች ቆሮመ ካአቶ

ጋበ መት መንቸን ሰበ አበ ሄዕሎአ። ሰሴም አሊንሴም ሆፎክ ጠሌእ ፋናንኔ ገሮሀኔ። ከበለእ ሰላንቸኔ አን ሴሄን አፋ ከአ እጥ ፋናዕን ቤዮኔ ሄኦነም አበነ ሆረ በጠንሱቱ።

መን እጤነ ኤ ፋናዕን ቤዮኔ «ካ ፋናኖ! አት ፋናኖኔ ሄዕሎነም ከየን ከዩሞስነ ሆረ በጣንሳቱ» ዩካሬ ፋናዕን ቤዩንላ ጌሩኩይ መራከ አፎ አመኔ አኖም በጠንሳ ሴሃ ጠአቱ።

«ኢነ መዱ ኡውኮአ?» ዩካሬ መት ጂር ሰሴንቸ «ኤሀኔ» ዩኮአሬ «ኤሃ እጥም ልአነ» ያ ጩዋ ልአጠቱ።

እጥም ፋናና እቱኩይ ሄኡቱ። ሄኡኩይም ዎዳእ ለሚም አሞስከ ከሉው አዕልቶአክ ሄኦነም እጤከ «ፋናን ሞረ» ያ ሱመ ፍሳ አሩቱ።

ሱመ ፍሳ ኡሩካሬ ኩ አሞስ ሸክቱኡይ ሸክቱኡይ ሄዕለእ «ዱዕልና ኡሎነ» ይተአ መት አያሞ ፋናኒንበ ሞረቤኤም ዱዕልተአ ኡቶአ።

ዱልቶአሃኖኔ አፋ «እ በአረ ዱዕልተቱአሀን እሃቱለሰ ኢነ ከበ አመቸመ ኡዌሄ» ዩቱ። አመቸ ኡውቶአ። አመቸ ኡውቶአሬ ጎከሳ ኡራ ደናምስ ጣጣ ውጭ ቀቀ አመዳ መት ሚረ መሩቱ።

ሚረ መራ አፋ ከአ ሚር ዎዕማኮሃኖ ሚዕል ለምቤኤኔ ዮ ድግጽ ሉዶኔ ፍራ ዎዳእ አመቸ ቀቅኔ ገኑቱ። ቀቅኔ ገኑከ አመኔኔ ሚር «ኢመንኔ መሀ ኡቦለ» ያ ብና ጠኡቱ።

ብና ጠኡከ አመኔኔ ዎዳእ ሚር ኡራ ግቡከ ሉቸ ሁንደም እያ ምኔ አፋቱ።

ምኔ አፋከ አመኔኔ ዎዳእ አሞስ «ካ! ከከ ሀኔ ኤቢቶ?» ይቶአ። «ኤኤሀ! ኤለዱ ሀዎንዶሞ ይተኮእ! ሚረኔ አመቸ ጤአ መቻራቱ። አመቸኔቴ ከከ ሁንደም ኤቡሞክ። ከዕኑውም ለሮ ሁንደም ዱዕልተከአ አመቸ ሚረ መሴሄ!» ዩካሬ ዩክስ ሀንቀሜ ይተአ ሰሌው ሁንደም ዱተአ አመቸ እይተአ ሚረ መቶአ። ሚረ መተአ ከዕለአ «አመቸ አዕሎቶክ አዩቴ?» ይቶአሬ ሚር እሴኔ አሰሩቱ። አሰሩካሬ ዎዳእ አመቸ አመጥተአ ምኔ ዋቶአ።

«ከ እጠ መሀ እስኖ? ኔሴ ካኡቱ» ይተአ ሰውተአ ሰውተአ «ከ እጣኖኔ ገሮ ምንቸመኔም ሸከ ኡውኖነ» ይተአ ዎዳእ ምኔኔ ሸከ ኡውተአ ኡቶአ።

ምኔኔ ሸከ ኡውተአሃኖኔ ዋራ ከእከ «ሸከ ኡውተኮአሬም ሀው ቤኤ» ያ ከአከ ዎዳእ ምን ሸኩከ ጊዕልቡቸ ሎሀ ሀለኔ እዩሳከ መት ኡስ መሩቱ።

መት ኡለ መራ ከአከ መት ጎዳንቸ መንቸ ምኔኔ ገሩቱ። ገራ ከአከ ድሪሪንሴ በቅቴኔ በቃ ከእ ዎዳእ ሆሮዕል ቤዮኔ በኪኡከ ጩኔው ትሩቱ። ትራ ከእ እጥም እሱከ ጊዕልቡቸ ቆሮመ በጣከ «ሀይ አድልነ መሴነ እሳሞ ቀምኔ ጊዕልቡቸ ደበረኮአቱ» ያ «ኡ! ኡ!» ያ ሳሩቱ።

ዎዳእ ምዕን መንቸ ጎዳንቸም እሁ ብከነ «ሀይ ሳትቴ! አት ሀበ ሉቸ ሁንደም ኡዎሞ» ዩቱ። ዎዳእ

ጊዕልቶች ግግላ ሆራ ቀመ ዎንቸካሬ ሎሄም ሀለኔም
እዪጣ ምኒ ዋሩኮ።

ምኒ ዋሩክ አመኔኔ ዎዳእ አሞላ ማለልቶኦ።
ማለልተክ ከዕለክ «ሀንከድ እለታ ዋትቶ?» ይተክ
ጠዕምቶክሬ «ዛ ይተኮእ! ኤለዱ (ሀዎንዱሞ) ይተኮእ
በጋን ጊዕልቶች ሜረኔ ጤክ መቻራኮ» ዩካሬ እጡውም
ሀንቀም ለብለክ እጡው ምኒ ሾኪጥተክ ጊዕልቶች
እዪጥተክ ሜረ መቶኦ።

ሜረ መተክ «ጊዕልቶች አዕለከሞክ! ጊዕልቶች
አዕለከሞክ! ቀምኔ ጊዕልቶች ደበለተከሞክ!» ይተክ ሜረኔ
ዶእሶኦ። «ሀይ ከዕነው ኡሙር ጊዕልቶች እሆኤ!» ያ
ሜር ዱሙካሬ ደበዕልተክ ዋቶኦ።

«ከበ ኩ እጥ ኔሴ ሀዎዱኮቴ። ከ እጠ ሀንከድ እለኖ?»
ይተክ ለውተክ ለውተክ ከዕለክ «ከ እጠ ቴፍ ኮሊ፣
ሱዕም ኮሊ ዱዳኮ ሴቾ ባንጣ ከዕና ኤ ሴቾኔ እለና ባሌኔ
መሀም አፎቤካኖኔ ኡንድና ኡሎን» ይተክ አዕለንቶኦ።

ዱድ ሴቾ በጠክ አግለክ መት አያም ባሌኔ ኡቡሴን
ኤሌሶኦ። ኤሌሱኡይ ኤሌሱኡይ ጎጎኔ ጋወ አንነ እጠመ
ነፈረኔ ድለተክ መት ምኒ አጎኦ።

ምኒ አጎእ አመኔኔ መት አድል በቁቾኔ ሳዕላ ቀዌኤ
እዪሳ አጀበ ለሶኔ አዎንሳ ዋሩኮ። ዋራ ከክ ሳዕሉክለም
ሀረዕማኖ «ኩክ መሩቾ? ሞዕሌሄ» ዩኮ። ኤ እጥ ለሶኔ ዮ
ኬንን «ሞዕሌሄ» ዩክ አመኔኔ ኦ ኬን አመዶክሬ «ሀይ
አን ሙል ኡለ መሮም መንቾ! ኤሴ አመደከምቤእለ!»
ዩኮ።

ኦ አድል በቁቾንላ ድላ «አን ሞኦም» ዩኮ። «ሀይ
አን ሙል ኡለ መሮም መንቾ! አመድቴ!» ዩኮ።
«አመድቴ» ዩክ አመኔኔ «ከ በቁቾኔም ሳዕሌ፣ ከ
ቀዌኤም አመጤ፣ ከ አጀበም አዎንላቁ። አን ከ ሴቾኔ
ኦጋ ሙል ኡለ መሮም» ዩኮ።

ኤሀድ ዩክ አመኔኔ «ኤሃሬ ዋሬ አን!» ያ ዎዳእ አድላ
ኤ ዎሮኔ ቁልፋ ኡራ እጥ ዎዳእ በቁቾኔ ሳዕላ፣ ዎዳእ
ቀዌኤ እየቃ፣ ዎዳእ ሀረዕማኖ አዎንላቃ ቤዪ ሜሴቃ
ጠኡኮ።

ዎዳእ ለሜም አሞለም ከበ ጋወ አጎክ ከዕለክ «ዎዳእ
እጠቴሜ» ይተክ አድላ ኤሌለክ ባሌኔ ደረበክ ምኒ
ደበዕልተክ ዋቶኦ።

ደበዕልተክ ዋቶኦ አመኔኔ ዎዳእ አምቤት ሀረዕማኖ
አዎንላቃ፣ በቁቾኔ ሳዕላ፣ ቀዌኤ እየቃ ምኒ አፋኮ። ምኒ
አፋክ አመኔኔ «አሃ! ፋናን ሀንኔ ቁንጡኮ?» ይተክ
ማለልቶኦ።

ማለልቶኦ አመኔኔ «ኤኤሀ፣ ኤለዱ (ሀዎንዱሞ)
ይተኮኦ። ኤ ባል ዎሮኔ ዎሮቂ፣ አጀቢ፣ ሀረዕማኔ፣
በቁሊ፣ ኡሊ!» ያ ማለልቢሱካ ሀንቀም ለብለክ እጡውም
«ኤሃሬ ኔሴም ኤሀድ ዱድ ሴቾ በጠቅኖማሬ ዎሮኔ
አግሳ መስታ ኡቡሶሆንሄ?» ይቶክሬ «ኤየ» ዩኮ። «ኤ
ሉቾ ጎደኔ አፍሶሆንሄ?» ይቶኦ። «ኤየ በጠቁሄ» ዩኮ።

በጠቅቶኦ አመኔኔ እጡው ኤሌሳ ከክ ዎዳእ ባሌኔ
ኡቡሳክ እጡውከ ለጎ አዕላ ጎዳንቾ እሁኮ።

ሄሶ

1. ቴፍ ጥሶ ቀጠ አፋሩኮክ እል ጥሶ ቀጠ ቁሉጦኮ።
2. ቆቅ ፍተሙኩየ «ዱምች አዩ ሞአለ?» ያ ቤቶ ጠዕሙኮ።
3. በጦቤአን እለጌኔ ሎብ ትም ኡቡኮ።
4. ቀው መንች ሀልቶኔ ማረ እዩላ ጎትችን «ጌጌሴ» ዩኮ።
5. ሀማንች ቀርመንቶ ለአዮ።
6. ሀንቅ ነጮኮ በጋን ሌሆዮ።
7. በደኖ ምቆቤእ መንች «ቀደፈርን ብረ ኡዎሞ» ዩኮ።
8. ብዕልቶ ሱጦ አጌ፤ በምብቶ ጊረ ኡሬ፤ ቡጥቶ ቢረ ፍሬ።
9. ውሸች «ሸታሬ ማረ እቶሞ፤ ሌትታሬ ከ ማረም እቶሞ» ዩኮ ሆቻንችን።

በገጽ 10 ና 19 ላሉት መልመጃዎች መልስ።

1. ለ/ላ	ሳቸ	ጩሽት	ለቸ	እውቀት
2. ገ/ጋ	ገዴ	ናቅ	ጋዴ	ዝመት
3. ጠ/ጣ	ጣጤ	ጠቅልል	ጠጤ	ጠምጥም
4. ለ/ላ	ለሮ	ላሞች	ላረ	የወንዴ ዘር
5. ሀ/ሃ	ሀሩኮ	ጫቶ	ሃሩኮ	አከከ
6. መ/ማ	ማረ	ሥጋ	መረ	መግል
7. ሰ/ሳ	ሰዮ	ለሸንጎ	ሳዮ	ላም
		የሚባል አባባል		
1. እ/ኢ	ኢሌ	ድረስ	እሌ	ዓይን
2. ው/ዊ	ዊጠ	ስንደዶ	ውጠ	ዘር
3. ም/ሚ	ምኔ	ቤት	ሚኔ	ግምባር
4. ስ/ሲ	ሲረ	እርጉዝ	ስረ	መጀመሪያ
5. እ/ኢ	ኢቴ	ጫደድ	እቴ	ብላ
6. ፍ/ፊ	ፊጤ	ጎመን ቀንጥሺ	ፍጤ	ባዝት

ተህሩ

ግላሰቢያ

አንዳንድ ፊደላት የሀድይኛን ስዋሰው አገባብ በመከተል
ረዝማውና አጥረው ስለሚነበቡ ግንዛቤ መውሰድ ያሻል።
ለምሳሌ የሚከተሉትን ሦስት ዐረፍተ ነገሮች ይመልከቱ።

1. አቱሬ ዋቶኦ።
2. አቱሬ፥ ሎምቤቢ ዋረመቱ።
3. «አቱሬ» ይታ ዌሺ።

በነዚህ ዐረፍተ ነገሮች አገባብ የ «ሬ» ድምፅ የተለያዩ
ባሕርያት አሉት። በመጀመሪያ ዐረፍተ ነገር አገባብ በጣም
አጭር ሲሆን በሁለተኛው ዐረፍተ ነገር አገባብ በጣም
ረጅም ነው። በሦስተኛው ዐረፍተ ነገር አገባብ ደግሞ
መካከለኛ ነው።